

Uudet lastenneurologian yksiköt

TEKSTI: Laura Ortju

Viime aikoina ovat puhaltaneet uudistusten tuulet lastenneurologian yksiköissä ympäri Suomen. Kysyimme uusien ja uudistuksen alla olevien lastenneurologian yksiköiden hoitajilta, miten tiloissa on huomioitu itse henkilöt eli lapset ja miten hoitajat ovat osallistuneet tilojen suunnitteluun.

Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin Jyväskylään valmistuu uusi sairaala Nova elokuussa 2020. Sairaalan teemaksi on valittu luonto ja luonnonpuistot.

Oulun yliopistollisen sairaalan (OYS) lastenneurologian yksikölle on määrä valmistua uudet tilat vuoteen 2023 mennessä. Pohjana suunnittelussa käytetään nykyisten, vuonna 2012 valmistuneiden tilojen käyttökokemuksia. Nykyisissä tiloissa toimii sekä vuodeosasto että poliklinikka.

Tampereen yliopistollisen sairaalan (TAYS) lastenneurologian yksikkö on toiminut uusissa tiloissa syksystä 2019 alkaen.

Turkuun (TYKS) on määrä valmistua uusi sairaalarakennus, johon sijoitetaan nykyisen Turun yliopistollisen keskussairaalan U-rakennuksen toiminnot. Lastenneurologian osalta siirtymässä ovat polikliiniset palvelut. Sairaala valmistuu arviolta loppukesällä 2021.

Uusi lastensairaala (ULS) on vuonna 2018 rakennettu Uuden lastensairaalan

Kuopion yliopistollisen sairaalan käytävän lapsi-aiheiset maalaukset suunniteltiin hoitajien, terapeuttien, kuvataiteilija Eeva Mölkäsen ja taideasiantuntija Maarit Hakkaraisen yhteistyönä (kuva: KYS).

tukisäätiön sairaala, jota käyttää Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS). ULS on keskittynyt vaativaan erikoissairaanhoidon ja siellä hoidetaan lapsia ja nuoria kaikkialta Suomesta. Lastenneurologisia potilaita hoidetaan vuodeosasto ja päiväkeskus Avaruudessa sekä ajanvarausvastaanotolla.

Kuopion yliopistollisessa sairaalassa (KYS) on meneillään laaja peruskorjaus. Lastenneurologian poliklinikka toimii uudistetuissa tiloissa osana sairaalan epilepsiakeskusta. Ympärivuorokautista hoitoa tarvitsevat lastenneurologiset potilaat hoidetaan lasten ja nuorten osastolla. Tarkemmin KYS:n toiminnasta kerrotaan tämän lehden jutussa ”Lastenneurologiaa savolaisittain”.

Uuden yksikön suunnittelu – prosessi, jossa tulee kuulla sekä työntekijöitä että asiakasperheitä.

Hoitajat ovat saaneet osallistua yksiköiden suunnitteluun vaihdellen. Lähes kaikissa yksiköissä on ollut mahdollisuus vaikuttaa vähintään tilojen kalustukseen. Hoitajat sekä ▶

erityisesti yksiköiden esimiehet ovat ta-
vanneet arkkitehteja ja suunnittelijoita.
Hoitohenkilökunnan kuuleminen on
kuitenkin ajoittain jäänyt näennäiselle
tasolle eivätkä tärkeinä pidetyt ehdotuk-
set ole päässeet edes suunnitteluvaihee-
seen asti. Haastateltujen yksiköiden hoi-
tajat arvelevat tämän johtuvan osin bud-
jetin rajallisuudesta, mutta osin myös
siitä, että suunnittelijat eivät ymmärrä
sairaalamailman ja hoitotyön moni-
muotoisuutta. Yhteistyöllä on kuitenkin
saatu aikaan paljon hyvää.

Oulussa etsittiin ideoita tutustumalla
muihin lasten käytössä oleviin raken-
nuksiin, kuten kouluihin ja päiväkotei-
hin. Huoneiden sijoittelussa sekä LVI- ja
sähkösuunnittelussa kuultiin henkilö-
kunnan mielipiteitä ja sen perusteella
tehtiin muutoksia. Hoitajien näkemyk-
set potilaiden hoidon tarpeista eri vam-
maryhmien kohdalla huomioitiin suun-
nittelussa. Suunnittelussa korostui hyvän
hoidon mahdollistamisen lisäksi poti-
lasturvallisuus ja potilaiden viihtyvyys.
Myös Novassa huomioitiin potilaiden
hoitopolut osana suunnitteluprosessia.

TAYS:ssa suunnitteluprosessi kesti lä-
hes kymmenen vuotta ja hoitajat olivat
mukana suunnittelussa alusta lähtien.
Hoitotyön toiminta ehti vuosien saatossa
osin muuttua, mutta jo suunniteltuja tilo-
ja ei voitu kaikilta osin muokata sopiviksi
uusiin tarpeisiin. Prosessin loppuvaiheessa
nimetyt muuttovastaavat pääsivät aktiivi-
sesti vaikuttamaan muun muassa kalus-
tukseen. ULS:ssa kaikki hoitajat pääsivät
kommentoimaan mallihuoneita ja esittä-
mään kehitysehdotuksia. Osa hoitajista
oli tiiviimmin mukana prosessissa aina
sähkösuunnittelusta lähtien.

*Helsingin Uudessa lastensairaalassa on hyvät puitteet
sairaalaleikeille (kuva: ULS).*

Lapsia ja vanhempia on suunnitteluprosessin
aikana kuultu ainakin TAYS:ssa, KYS:ssa sekä
ULS:ssa, jossa tilojen suunnittelua varten perus-
tettiin perheiden työryhmä. KYS:ssa kerättyjen
palautteiden perusteella perhekeittiö sijoitettiin
odotustilan yhteyteen ja lasten toivomia eläinten
kuvia sijoitettiin toimenpidehuoneisiin. OYS:ssa
perheitä ei suoraan kuultu, mutta suunnittelussa
hyödynnettiin vanhoista tiloista saatuja asiakas-
palautteita. Novassa vanhempien ja lasten mieli-
piteitä tullaan kuulemaan, kun prosessisuunnitel-
ma valmistuu.

Lasten oikeus osallisuuteen ja leikkiin

Lapsilla on oikeus osallistua omaan hoitoonsa
ikänsä ja kehitystasonsa mukaan. Lasten kehi-
tyksen, viihtyvyyden ja hoidon onnistumisen
kannalta on tärkeää, että yksiköissä kiinnitetään
huomiota leikkisyyteen ja leikkimahdollisuuksiin.
Kysymme, miten uudet yksiköt huomioivat
osallisuuden ja leikin.

Sekä Novan, OYS:n että TAYS:n hoitajat arvi-
oivat lasten oikeuden osallistua omaan hoitoonsa
toteutuvan hyvin. OYS:sta kerrotaan, että lapsil-
la on oikeus vanhemman läsnäoloon sairaalassa
koko hoidon ajan ja lisäksi mahdollistetaan ssa-

rusten ja kaverien vierailut – kuitenkin huo-
mioiden lapsen yksityisyyden kunnioittami-
nen hoitotilanteissa. Lapsen osallisuus huo-
mioidaan jo esitietolomakkeen avulla, johon
on mahdollisuus kirjata omia tavoitteita.
TAYS:sta kerrotaan, että lapsen hoitoon
osallistumista helpotetaan esimerkiksi kom-
munkoinnin apuvälineiden avulla. KYS:n
uusien tilojen suunnittelussa huomioitiin
toimintavälineiden ja opasteiden sijoittelu
lapsentasoisesti.

Kaikissa uusissa yksiköissä on huomioitu
entistä paremmat mahdollisuudet leikkiin.
Novan lastenneurologian yksikkö sijoittuu
suuren leikkialueen viereen ja lisäksi tilaan
on suunniteltu pienempiä rauhallisia leik-
kihuoneita. Novasta kerrotaan hoitajien
havainnoivan lapsipotilaiden vapaata leikkiä
sekä käyttävän leikkisyyttä ja leluja hyödyk-
seen tutkimustilanteissa. OYS:n hoitajat pi-
tävät leikkiä merkityksellisenä erityisesti lap-
sen toimintakyvyn ja kehityksen arvioinnin
sekä kuntoutustyön kannalta. Sekä OYS:ssa
että TAYS:ssa on erikseen pienemmille lap-
sille leikkihuone ja nuorille oma nurkkaus.
OYS:n leikkihuoneesta on käynti sisäpihal-
le, jossa on mahdollisuus ulkoilla ja leikkiä.
Aulatilojen suunnittelussa on huomioitu
mahdollisuus leikkiin, oleskeluun ja luke-
miseen. TAYS:n uusissa tiloissa on panostet-
tu rauhallisiin tiloihin, joissa mahdollistuu
lapsen ja hoitajan kahdenkeskinen leikki.
TAYS:ssa koetaan, että uudet tilat antavat
entistä paremmat mahdollisuudet hyödyn-
tää leikkiä osana hoitotyötä.

KYS:n yksikköön on sijoitettu useita
erillisiä leikkialueita, jolla mahdollistetaan
iän ja kehitystason mukainen leikki. TYK-
S:n uudelle lastenneurologian poliklinikalle
on suunnitella leikkihuone. ULS:ssa on
yleisten leikkitalojen lisäksi leikkihuone po-

tilaille, jotka eivät voi poistua osastolta. Eris-
tyshuoneissa hoidettaville lapsille viedään
iänmukaisia leluja. Jokaisessa potilashuo-
neessa on tabletit, joilta voi katsoa ohjelmia
tai pelata.

Vauvaperheet asiakkaina

Vauvaperheet ovat oma erityinen asiakasryh-
mä lastenneurologisissa yksiköissä. Vanhem-
pien rooli korostuu vauvojen hoitotyössä ja
hoitaja on apuna vauvanhoidon ja erityisesti
imettämisen opettelussa. Hoitotyön sensitiiv-
inen ote auttaa vauvaa ja vanhempia kiin-
tymyssuhteen luomisessa. Vauvaperheet aset-
tavat omat haasteensa yksikön tiloille. OYS:n
lastenneurologian yksikössä on panostettu
imetyksen tukemiseen tarjoamalla hoitajille
imetysohjaajakoulutusta sekä konsultoimal-
la tarvittaessa puheterapeutteja neurologisesti
sairaiden vauvojen syömisestä suhteeseen. Yk-
siköstä löytyy rauhallinen tila maidon lyp-
sämiseen sekä potilashuoneista nojatuoleja
ja imetystyynyjä. OYS:n yksikössä on kaksi
vauvaperhetyöntekijää, jotka tapaavat per-
heitä sairaalajakson aikana sekä tarvittaessa
kotona. Osastolta löytyy myös perhehuone,
jossa vanhemmat voivat tuetusti harjoitella
vaikeasti sairaan vauvan hoitoa ennen koti-
tuumista. OYS:ssa tuetaan vanhempien ja
vauvan välistä kiintymyssuhdetta ottamalla
vanhempaa mahdollisimman paljon mukaan
lapsen hoitoon.

Myös ULS:ssa työskentelee vauvaperhe-
työntekijöitä sekä imetysohjaajakoulutuksen
saaneita hoitajia. KYS:n yksikössä puoles-
taan on hankittu osaamista vauvaperheiden
kanssa työskentelyyn Varhainen vuorovaiku-
tus -koulutuksella, jonka on käynyt kolme
hoitajaa. Tiimin osaamista tukee, että osalla
hoitajista on työkokemusta vastasyntyneiden
teho-osastolta. KYS:n hoitajat kertovat, ►

että potilashuoneista löytyvät asianmukaiset mitausvälineet vähentävät vauvojen siirtelyn tarvetta. Osastolta löytyy rauhallinen imetysnurkkaus.

TAYS:n uudessa yksikössä on huomioitu vanhempien osastolla oleilun helppous erillisen lepohuoneen myötä. Rauhalliset potilashuoneet mahdollistavat imetyksen ja vaikka päiväunen. Tiloista löytyy kuitenkin myös parantamisen varaa, sillä lastenvaunuille voisi olla paremmat säilytystilat. Tamperelaiset kokevat hoitotyön olevan heidän osastollaan vauvamyönteistä. Novan hoitajien mukaan heidän osastollaan vauvoja hoidetaan melko vähän. Tilojen suunnittelussa on kuitenkin huomioitu rauhallinen tila imetykselle sekä vauvoille sopivat leluhankinnat.

Uudistuksen ilot ja ihmytykset

Lopuksi kysyimme, ovatko uudet tilat helpottaneet hoitotyötä tai tuoneet siihen jotain uutta. Kysyimme myös perheiltä saadusta palautteesta sekä sitä, miksi juuri oma yksikkö olisi kaikkein paras paikka lapselle.

Novassa koetaan uusien tilojen tukevan moniammatillista ja monialaista kuntoutusta, koska ne on sijoitettu yhteistoiminnan kannalta järkevästi. OYS:ssa uudistus vaikuttaa myönteisesti potilasturvallisuuteen, sillä uudet valvontahuoneet on sijoitettu kanslian läheisyyteen ja valvontaa helpottamaan on asennettu kameroita. Tilanne on välitöntä valvontaa vaativille potilaille mieluisampi kuin ennen, sillä he voivat öisin nukkua omissa huoneissaan. Oululaiset kokevat uusien tilojen paremman akustiikan vaikuttavan myönteisesti paitsi potilaiden toipumiseen ja lepoon, myös hoitohenkilökunnan keskittymiseen. Uusissa tiloissa on mahdollista kehittää hoitotyön prosesseja monella tavoin. Uudenlainen huoneiden sijoittelu kuitenkin haastaa pohtimaan omia työtapoja – enää perheen ei tarvitse siirtyä tilasta toiseen, vaan liikkuvuutta vaaditaan hoitajilta.

Korkeussäädettävät vauvojen kylvetyssammeet parantavat työergonomiaa (kuva: OYS).

Teknologia ja huoneiden sijoittelu helpottavat vakavasti sairaiden lapsipotilaiden valvontaa (kuva: OYS).

ULS:ssa tilojen sijoittelu on vaikuttanut hoitotyöhön paljonkin. Useammat vuodeosastot on yhdistetty isoiksi kokonaisuuksiksi ja esimerkiksi Avaruudessa hoidetaan paitsi lastenneurologisia, myös ortopedisia sekä kuntoutus- ja video-EEG tutkimusyksikön potilaita. Hoitajilta vaaditaan osaamisen kehittämistä jatkuvan työnkierron muodossa. Uusien tilojen toimivampi elektroniikka on tuonut hoitotyöhön helpotusta muun muassa jatkuvan videovalvonnan ansiosta. Jokaisessa huoneessa on potilasmonitorit virtuaalilintoimintojen seuraamiseen.

KYS:ssa koetaan hoitotyön helpottuneen oleellisesti muuton myötä. Uusissa tiloissa hoitajilla on vastaanottohuoneet, joissa on välineet hoitotyön ja ohjauksen toteuttami-

seen eikä aika enää kulu tilojen etsimiseen. Potilashuoneiden varustelu on asianmukainen ja toimenpidehuone aiempaa isompi ja toimivampi. Erityisesti pyörätuoleilla liikkuvat sekä monivammaiset potilaat ovat hyötynneet uusista hygieniatiloista.

TAYS:ssa hoitotyön sujuvuuden kannalta on harmillista, että erityistyöntekijöiden työskentelytilat on sijoitettu eri kerrokseen hoitajien esittämästä toiveesta huolimatta. Kuten muidenkin yksiköiden vastauksista on tullut ilmi, moniammatillinen työskentely on kiinteä osa lastenneurologian arkea. Myös perheille aiheutuu turhaa haittaa kahden eri kerroksen välillä kulkemisesta.

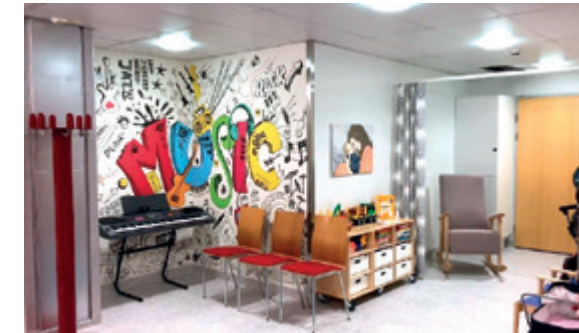
ULS ja OYS ovat saaneet perheiltä positiivista palautetta tilojen toimivuudesta ja hyvästä hoidosta. Oulussa lapset ovat olleet innoissaan leikkituloista ja leikkilat ovat hoitajien näkemyksen mukaan helpottaneet lasten sairaalaan tuloa sekä vähentäneet hoitoon liittyvää pelkoa. Toive on saada yhtä toimivat tilat myös uuteen yksikköön. KYS:ssa positiivista palautetta on saatu tilojen rauhallisuudesta.

Kysymyksen siinä, miksi oma yksikkö on paras, saimme melko samansuuntaisia vastauksia. Hoitajat korostivat yksikön moniammatillista työskentelyä, yksilöllistä ja perhekeskeistä hoitotyötä sekä uusia toimivia tiloja. TAYS:n hoitajat nostivat erityiseksi vahvuudekseen omahoitajuuden, joka tuo hoitosuhteeseen jatkuvuutta ja turvallisuutta.

Vaikuttaisi siltä, että lastenneurologian potilaat saavat hyvää hoitoa paikkakunnasta riippumatta. Jokaisella yksiköllä on selkeästi omat vahvuutensa ja niiden soisi leviävän käyttöön kaikkialle. Taaustusti muutosprosesseihin mahtuu myös pettymyksiä ja kantapäähän kautta opittuja

kömmähdyksiä. Keskustelua hyvistä käytännöistä sekä vinkkejä virheiden välttämiseen voi jakaa Lanen jäsenten keskustelupalstalla osoitteessa <https://lastenneurologianhoitajat.yhdistysavain.fi/>

Haastatteluun vastasivat Novasta sh Susanna Lamminmäki yhdessä osaston henkilökunnan kanssa, OYS:sta aoh Mervi Taipaleenmäki yhdessä osaston henkilökunnan kanssa, TAYS:sta yksikön muuttovastaavat sh Marja Janson ja sh Mari Jääskeläinen, ULS:sta sh Susanna Vilja, TYKS:sta sh Johanna Sillanmäki yhdessä osaston henkilökunnan kanssa sekä KYS:stä oh Elina Kainulainen ja sh Mari Heikkinen. ■

Hyvin suunnitelluilta leikkialueilta löytyy tekemistä kaikenikäisille (kuva: KYS).

Ajanvarausvastaanoton hoitaja-asemalla ollaan perheiden saatavilla (kuva: ULS).